

สภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเจ้าหน้าที่ โรงพยาบาลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

สุพร ปัญญาธร*

ธนิยา ศรีวิพัฒน์*

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงสำรวจแบบตัดขวางนี้ทำเพื่อหาข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพ, สภาวะสุขภาพ รวมถึงความแตกต่างของพฤติกรรมสุขภาพตามนโยบาย ๖ อ. ในเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๒๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม เก็บข้อมูลในเดือนกันยายน ๒๕๕๐.

การศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง ไม่มีโรคประจำตัว และไม่เคยได้รับการบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน, ส่วนปัญหาที่ทำให้เครียดหรือวิตกกังวลคือเรื่องงานและหนี้สิน แต่ก็สามารถปรับตัวและเผชิญกับปัญหาได้. มีปัญหาบ้างเล็กน้อยเกี่ยวกับการกินอาหาร และการขับถ่าย. ในด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร มีการปฏิบัติระดับปานกลาง รวมถึงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม อโรควา อบายมุข อารมณ์ และพฤติกรรมสุขภาพโดยรวม. พฤติกรรมการออกกำลังกายมีการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ. ด้านความแตกต่าง พบว่าความแตกต่างของอายุ ช่วงเวลาทำงานและระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์ให้พฤติกรรมสุขภาพแตกต่างกัน, แต่ความแตกต่างของเพศ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะงาน และสภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์ด้านพฤติกรรมสุขภาพของเจ้าหน้าที่.

คำสำคัญ: พฤติกรรมสุขภาพ, สภาวะสุขภาพ

Abstract

Health Conditions and Health Behavior of Hospital Staff of Khonsawan Hospital in Chaiyaphum Province

Tanaporn Punyathorn*, Thaneeya Sriwiphat*

**Khonsawan Hospital, Chaiyaphum Province*

This cross-sectional study was conducted with the objective of determining the hospital staff's health behavior, health conditions and differentials in health behavior conforming to the six-habits policy of the Ministry of Public Health. Data were collected by questionnaires administered among 120 hospital staff in September 2007.

The results indicated that almost all of the hospital's staff were in good health, without remarkable underlying disease and had no work-related injury or illness. The problems that disturbed them, making them worried or nervous, were their job and debt, but they were able to manage somehow. Minor problems were indigestion and constipation.

Overall health behavior, including food consumption, environmental sanitation, wealth, temptation, and temperament, was at a moderate level. By contrast, their exercise behavior was at a low level. The differences in age, working hours and educational levels were not related to health behavior; however, gender, marital status, job position, work experience, job description and health conditions were related to their health behavior.

Key words: health behavior, health conditions

*โรงพยาบาลคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

ภูมิหลังและเหตุผล

โรคที่เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญในปัจจุบันคือโรคไม่ติดต่อ เช่น โรคความดันโลหิตสูง, โรคเบาหวาน, โรคหัวใจ. องค์การอนามัยโลกรายงานว่าโรคที่ทำให้มนุษย์เสียชีวิตมากที่สุด ได้แก่ โรคหัวใจ และโรคหลอดเลือดสมอง ซึ่งทำให้ประชากรโลกเสียชีวิตปีละมากกว่า ๑๓ ล้านคน และคาดว่าโรคดังกล่าวจะรุนแรงขึ้น. แนวโน้มการเจ็บป่วยเป็นโรคทางเดียวกันทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย. จากการตรวจสอบสุขภาพคนไทยอายุ ๑๕ ปีขึ้นไปพบคนไทยป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากกว่า ๑๐ ล้านคน, เป็นโรคเบาหวานมากกว่า ๓ ล้านคน ในจำนวนนี้ผู้ป่วยยังไม่ทราบว่าตนป่วยประมาณ ๑๐ ล้านคน^(๑). โรคเหล่านี้เกิดจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การบริโภคอาหาร, การพักผ่อน, การออกกำลังกาย, การสูบบุหรี่, ดื่มสุรา, ภาวะเครียด. การที่บุคคลมีพฤติกรรมสุขภาพไม่ถูกต้องจะมีผลต่ออัตราการเจ็บป่วยและตายก่อนวัยอันควรสูงขึ้น พฤติกรรมของบุคคลจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพ^(๒).

เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเป็นบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยของประชาชน และเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับประชาชน จึงจำเป็นต้องมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดี ถูกต้องเหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างให้กับประชาชนโดยทั่วไป และการมีพฤติกรรมสุขภาพที่ดีและถูกต้องจะทำให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีสามารถทำงานได้อย่างเต็มศักยภาพ.

ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษาเป็นเชิงสำรวจแบบตัดขวางในเจ้าหน้าที่ทุกคนของโรงพยาบาลคอนสวรรค์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ รวม ๑๒๐ คน ดำเนินการในช่วงวันที่ ๑ - ๓๐ กันยายน ๒๕๕๐. เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสอบถามเก็บข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล, สถานะสุขภาพ และการรับรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพตามนโยบาย ๖ อ. ได้แก่ การบริโภคอาหาร, การออกกำลังกาย, อนามัยสิ่งแวดล้อม, อโรคยา, อบายมุข และอารมณ์. แบบสอบถามที่ใช้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและนำไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ

ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง. ผลทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๘๑๓๙. ข้อมูลที่รวบรวมได้นำไปวิเคราะห์โดยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) ทาสถิติเชิงพรรณนา แจกแจงความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าต่ำสุดและสูงสุดของข้อมูล, ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน, และวิเคราะห์ความแตกต่างโดยการทดสอบที และ One way ANOVA.

ผลการศึกษา

ข้อมูลส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๑๒๐ คนเป็นหญิงร้อยละ ๗๒.๕ และชายร้อยละ ๒๗.๕, อายุ ๒๐-๕๔ ปี เฉลี่ย ๓๖ ปี; ร้อยละ ๗๒.๕ มีสถานภาพสมรสคู่, รองลงมาคือโสดร้อยละ ๒๑.๗ และหย่าร้างร้อยละ ๕.๘; สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีร้อยละ ๔๑.๗, มัธยมศึกษาร้อยละ ๒๙.๒ และอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรร้อยละ ๒๐.๘; อาชีพลูกจ้างร้อยละ ๕๐.๘, ข้าราชการร้อยละ ๔๙.๒; ประสบการณ์ทำงาน ๓ เดือนถึง ๓๐ ปี เฉลี่ย ๑๑ ปี, ร้อยละ ๖๓.๓ ทำงานเฉพาะเวรเช้า, ร้อยละ ๒๗.๕ หมุนเวรเช้า บ่าย ดึก และร้อยละ ๕.๐ หมุนเวรบ่ายดึก; ลักษณะงานร้อยละ ๖๓.๓ ต้องสัมผัสผู้ป่วย, ร้อยละ ๒๐ ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วย และร้อยละ ๑๖.๗ ไม่ต้องสัมผัสผู้ป่วยแต่เกี่ยวข้องบ้าง.

สภาพสุขภาพและการรับรู้เกี่ยวกับสุขภาพ

น้ำหนักตัวเฉลี่ย ๕๗.๕๗ กิโลกรัม, ส่วนสูงเฉลี่ย ๑๖๐.๑๔ เซนติเมตร, ดัชนีมวลกาย ๒๒.๔๒ กก./ตร.ม. ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรง, ไม่มีโรคประจำตัว และไม่เคยได้รับบาดเจ็บหรือเจ็บป่วยเนื่องจากการทำงาน จึงทำให้มีศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มที่ มีเพียงบางครั้งที่ปัญหาสุขภาพมีผลต่อการทำงาน. มีปัญหาที่ทำให้เครียดหรือวิตกกังวลเรื่องงานและหนี้สิน แต่สามารถปรับตัวและเผชิญกับปัญหาได้พอใช้, ไม่มีปัญหา

เกี่ยวกับการนอน แต่มีปัญหาบ้างเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร คือไม่สามารถกินอาหารรสจัด และท้องผูก. ส่วนใหญ่ได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี และเมื่อตรวจพบความผิดปกติได้ปรึกษาแพทย์.

การตรวจสุขภาพ

การตรวจสุขภาพประจำปีพบความผิดปกติคือ เลือดมีไขมันมากและค่าไตรกลีเซอไรด์สูง และเซลล์แอลอี, ท่อปัสสาวะอักเสบ, กระเพาะปัสสาวะอักเสบ ปัสสาวะมีโปรตีน และพบเม็ดเลือดขาวเล็กน้อย, แรงดันเลือดต่ำ, เต้านมมีก้อนและถุงน้ำ, มีเนื้องอกในมดลูกและรังไข่ จากการตรวจด้วยคลื่นความถี่สูง, และการตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจพบหัวใจเต้นผิดจังหวะบางครั้ง ๑ ราย.

พฤติกรรมสุขภาพ

ข้อมูลพฤติกรรมสุขภาพของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ ๑๒๐ คนแสดงในตารางที่ ๑.

ความแตกต่างระหว่างลักษณะส่วนบุคคลและสภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ

ความแตกต่างของอายุ, ช่วงเวลาทำงาน และระดับการ

ศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ; แต่เพศ, สถานภาพสมรส, ตำแหน่งงาน, ประสบการณ์การทำงาน, ลักษณะงาน และสภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสุขภาพ โดยผู้หญิงมีพฤติกรรมด้านโรคภัยดีกว่าผู้ชาย, คนโสดมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารและอนามัยสิ่งแวดล้อมดีกว่าหย่าร้าง, และสถานภาพคู่มีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารและพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมดีกว่าหย่าร้าง, ข้าราชการมีพฤติกรรมด้านโรคภัยและอารมณ์ดีกว่าลูกจ้าง, เจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การทำงานช่วง ๔ ปี มีพฤติกรรมโดยรวมดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การทำงาน ๒๐-๒๔ ปี. เจ้าหน้าที่ที่ทำงานสัมผัสผู้ป่วยและไม่เกี่ยวกับผู้ป่วยเลย มีพฤติกรรมการบริโภคอาหารดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องสัมผัสผู้ป่วยแต่เกี่ยวข้อง. เจ้าหน้าที่ที่มีสภาวะสุขภาพดีมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านโรคภัย ด้านอารมณ์และพฤติกรรมสุขภาพโดยรวม ดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่แน่ใจว่าตนมีสุขภาพดีหรือไม่. เจ้าหน้าที่ที่ไม่แข็งแรงมีโรคประจำตัวมีพฤติกรรมสุขภาพด้านอบายมุขดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่แน่ใจในสุขภาพตนเอง. รายละเอียดแสดงในตารางที่ ๒.

วิจารณ์

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์

ตารางที่ ๑ พฤติกรรมสุขภาพของเจ้าหน้าที่ ๑๒๐ ราย

พฤติกรรม	ความถี่การปฏิบัติ (ร้อยละ)				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับการปฏิบัติ
	ประจำ	บางครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่เคย			
ด้านอาหาร	๓๕.๐	๔๘.๓	๑๔.๒	๒.๕	๒.๕๕	๐.๕๔	ปานกลาง
ด้านการออกกำลังกาย	๑๖.๗	๓๐.๐	๔๓.๓	๑๐.๐	๑.๕๓	๐.๖๔	ต่ำ
ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม	๒๓.๓	๔๗.๕	๒๔.๒	๕.๐	๒.๓๐	๐.๖๑	ปานกลาง
ด้านโรคภัย	๔๘.๓	๓๖.๗	๑๐.๘	๔.๒	๒.๖๖	๐.๕๗	ปานกลาง
ด้านอบายมุข	๔๘.๓	๔๒.๕	๖.๗	๒.๕	๒.๘๘	๐.๓๕	ปานกลาง
ด้านอารมณ์	๔๒.๕	๔๕.๐	๗.๕	๕.๐	๒.๖๓	๐.๕๘	ปานกลาง
โดยรวม	๓๐.๘	๕๓.๓	๑๒.๕	๓.๓	๒.๔๔	๐.๖๒	ปานกลาง

ตารางที่ ๒ ความแตกต่างโดยนัยสถิติของลักษณะส่วนบุคคลและสภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ ใช้สถิติจากการทดสอบที และ One way ANOVA

ข้อมูล	อาหาร	ออกกำลังกาย	อนามัยสิ่งแวดล้อม	อโรคยา	อบายมุข	อารมณ์	โดยรวม
เพศ	NS	NS	NS	๐.๐๒๕	NS	NS	NS
อายุ	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
สถานภาพ	๐.๐๐๔	NS	๐.๐๒๕	NS	NS	NS	๐.๐๔๗
การศึกษา	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
ตำแหน่งงาน	NS	NS	NS	๐.๐๐๐	NS	๐.๐๔๐	NS
ประสบการณ์	NS	NS	NS	NS	NS	NS	๐.๐๑๕
เวลาทำงาน	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
ลักษณะงาน	๐.๐๐๑	NS	NS	NS	NS	NS	NS
สภาวะสุขภาพ	๐.๐๐๓	NS	๐.๐๐๒	๐.๐๔๔	๐.๐๐๐	๐.๐๐๐	๐.๐๐๐

หมายเหตุ : NS คือไม่มีความแตกต่างทางสถิติ

ส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดี ไม่มีโรคประจำตัว. ทั้งนี้เนื่องจากมาจากการได้รับการตรวจสุขภาพประจำปี ทำให้ทราบสภาวะสุขภาพของตนเองและสามารถดูแลตนเองได้อย่างต่อเนื่อง. ส่วนปัญหาที่ทำให้เครียดหรือวิตกกังวลคือเรื่องงานและหนี้สิน สอดคล้องกับงานของเขาวลัทธิชัย หาดูวชิรพงษ์ และคณะ^(๓) ที่ศึกษาในพยาบาลวิชาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

พฤติกรรมสุขภาพในด้านการบริโภคอาหาร อนามัยสิ่งแวดล้อม อโรคยา อบายมุข อารมณ์ และพฤติกรรมสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และพฤติกรรมด้านการออกกำลังกายอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับเพชรรัตน์ ศิริรัตน์^(๔) ที่ศึกษาในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์, และงานของไกรสร วิวัฒน์กุล (อ้างถึงในเพชรรัตน์ ศิริรัตน์) ที่ศึกษาในบุคลากรศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต ๖ ขอนแก่น, และการศึกษาของเพียงจันทร์ โรจนวิภาต และศุภชัย แสงรัตนกุล^(๕) ที่ศึกษาในบุคลากรสาขาวิชาชีพ มหาวิทยาลัยมหิดล.

ความแตกต่างของคุณลักษณะส่วนบุคคลและสภาวะสุขภาพกับพฤติกรรมสุขภาพ พบว่าความแตกต่างของเพศ สถานภาพสมรส ตำแหน่งงาน ประสบการณ์การทำงาน ลักษณะงาน และสภาวะสุขภาพ มีความสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่มีพฤติกรรมสุขภาพแตกต่างกัน โดยผู้หญิงมีพฤติกรรมด้าน

อโรคยาดีกว่าชาย เนื่องจากผู้หญิงมีความตระหนักรู้ด้านความปลอดภัยมากกว่าเพศชาย. ส่วนในด้านพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารและอนามัยสิ่งแวดล้อม ที่พบว่าเจ้าหน้าที่สตรีมีการปฏิบัติที่ดีกว่าชายอย่างร้ายแรง และสถานภาพคู่มามีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารและพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมดีกว่าชายอย่างร้ายแรง. ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่หย่าร้างต้องดูแลครอบครัวและบุตรเพียงลำพังอาจไม่มีเวลาดูแลตนเอง. ข้าราชการมีพฤติกรรมด้านอโรคยาและอารมณ์ดีกว่าลูกจ้าง และเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การทำงาน ๐-๙ ปี มีพฤติกรรมโดยรวมดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การทำงาน ๒๐-๒๙ ปี สอดคล้องกับการศึกษาของเพ็ญศรี ระเบียบ และคณะ^(๖) ที่ศึกษาในพยาบาลวิชาชีพที่อายุน้อย (๒๐-๒๙ ปี) มีการดูแลตนเองได้ดีกว่า. ส่วนเจ้าหน้าที่ที่ทำงานสัมผัสผู้ป่วยและไม่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยเลยมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหารดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่ต้องสัมผัสผู้ป่วยแต่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ที่มีสภาวะสุขภาพดีมีพฤติกรรมด้านการบริโภคอาหาร ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านอโรคยา ด้านอารมณ์และพฤติกรรมสุขภาพโดยรวม ดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่แน่ใจว่าตนเองมีสุขภาพดีหรือไม่. ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่มีสภาวะสุขภาพดีมีการดูแลตนเองอย่างต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่ที่ไม่แข็งแรง มีโรคประจำตัว มีพฤติกรรมสุขภาพ

ด้านอบายมุขดีกว่าเจ้าหน้าที่ที่ไม่แน่ใจในสุขภาพตนเอง เนื่องจากเจ้าหน้าที่ที่สุขภาพไม่แข็งแรงมีความตระหนักถึงการดูแลสุขภาพของตนเองเป็นอย่างดี.

จากประสบการณ์ทำการศึกษานี้ได้เกิดข้อคิด ซึ่งนำมาเสนอแนะดังนี้

๑. ควรกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ ตรวจสุขภาพประจำปีตามโปรแกรมทุกคน เพื่อทราบสภาวะสุขภาพของตนเอง และทำการแก้ไขได้ทันที่.

๒. ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์ ดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้น โดยเน้นการออกกำลังกาย.

๓. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามเพียงอย่างเดียว ผู้ให้ข้อมูลบางราย อาจไม่เข้าใจคำถามทำให้ได้ข้อมูลคลาดเคลื่อน. ดังนั้นควรมีการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ร่วมกับการศึกษาผลการตรวจสุขภาพจากบันทึกผลการตรวจสุขภาพประจำปี เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุนและได้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น และจะทำให้ทราบถึงสภาวะสุขภาพและพฤติกรรมสุขภาพของเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลคอนสวรรค์อย่างแท้จริง.

เอกสารอ้างอิง

๑. http://www.moph.go.th/show_hotnew.php?idHot_new=1267. Accessed Oct 15, 2007.
๒. สุดา วิไลเลิศ. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมสุขภาพและภาวะสุขภาพในผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.
๓. เยาวลักษณ์ หาญวชิรพงษ์, ผ่องพรรณ อรุณแสง, จินตนา บุญจันทร์, วรรณภา ศรีธีรัตน์. ภาวะสุขภาพและการดูแลตนเองของพยาบาลวิชาชีพในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น/สมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทย สาขาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ; ๒๕๔๗. ISBN ๙๗๔-๖๖๖-๐๖๕-๑.
๔. เพ็ชรรัตน์ ศิริรัตน์, วิโรจน์ เจียมจรัสศรี, ภิรมย์ กมลรัตนกุล. การประเมินความเสี่ยงด้านสุขภาพของบุคลากรที่อายุ ๓๕ ปีขึ้นไป ในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ พ.ศ. ๒๕๔๖. วารสารวิชาการสาธารณสุข ๒๕๔๘;๑๔:๖๑๔-๒๒.
๕. เพ็ญจันทร์ โรจนวิภาต, ศุภชัย แสงรัตนกุล. โอกาสเสี่ยงทางสุขภาพของบุคลากรระดับเฉพาะสาขาวิชาชีพในมหาวิทยาลัยมหิดล. วารสารสุศึกษา ๒๕๔๐;๒๐:๔๑-๕๔.
๖. เพ็ญศรี ระเบียบ, สุปรามิ อัทธเสรี, เยาวลักษณ์ เสรีเสถียร. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของพยาบาล. วารสารพยาบาล ๒๕๓๘;๑๑:๑๐๑-๕.
๗. อัญชลี ขจรมาบุญปี. พฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนจังหวัดระนองและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. วารสารวิชาการสาธารณสุข ๒๕๔๔;๑๐:๕๕๑-๖๑.
๘. สุกัญญา ไพทโสภณ. พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ สาขาวิชาเอกสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐.